

УДК 323.1:39(161.2)

DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.45.200939>

Підкуркова Ірина Валеріївна, кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та політології Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого, Харків, Україна
e-mail: podkurkovairina@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-4797-3718

Гой Анна Володимирівна, курсант Інституту підготовки
юридичних кадрів для СБУ
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
Харків, Україна
e-mail: goyanna303@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2342-9526

ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ: ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА РОЗВИТКУ

Розглянуто поняття та основні характеристики феномену діаспори. Розкрито зміст головних функцій діаспори в етнонаціональних процесах суспільства. Представлені моделі взаємодії держави з діаспорами. Наведено форми збереження етнічної ідентичності закордонних українців на прикладі діаспор Канади та США.

Ключові слова: діаспора, етнічна ідентичність, національна свідомість, закордонні українці, українська діаспора.

Постановка проблеми. Основною причиною міжнародних міграційних процесів, що відбуваються в сучасному суспільстві, є пошук людьми кращої долі за межами своєї батьківщини. Цей процес є постійним. Дехто з мігрантів повертається додому, а хтось залишається постійно проживати далеко від свого рідного етносу, від своєї рідної держави. Люди, що опинилися за межами своєї батьківщини, не завжди можуть (або хочуть) повністю асимілюватися з іноетнічним середовищем. Досить часто на зміну процесам асиміляції з'являється бажання етнічних груп зберегти свою ідентичність – культуру, мову, традиції. На ґрунті процесів національної консолідації далеко від історичної батьківщини утворюються такі етнічні спільноти, як діаспори. Головне питання, яке вони мають вирішити – як успішно інтегруватися в іноетнічне середовище і водночас зберегти свою самобутність? Вивчення феномену

української діаспори є досить актуальним. По-перше, потребують дослідження способи збереження та розвитку етнічної ідентичності в іноетнічному середовищі. По-друге, важливим є з'ясування ролі діаспори в житті українського народу, а також аналіз механізмів підтримки Україною своїх співвітчизників за кордоном.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науці до середини 80-х рр. ХХ ст. проблема діаспори не користувалася особливою увагою. Сучасний етап дослідження феномену діаспори відбувається за багатьма напрямками. Так, проблемам дефініції поняття, його аналізу як історичного явища присвячені роботи М. Алієвої [1], А. Василенка [2], В. Попкова [3], В. Тишкова [4–5]. Типологію та функції діаспор розглядають М. Астварцатурова [6], О. Лозовицький [7] та ін. Дослідженням соціального буття української діаспори, тенденціям її розвитку присвячені праці Л. Біловус [8], А. Василенка [9], В. Євтуха, О. Ковальчук, А. Попка та В. Трощинського [10], Г. Луцишиної [11], І. Мамедова [12], М. Шульги [13] та ін. Серед зарубіжних публікацій слід відзначити роботи таких авторів, як У. Сафран [14–15], Г. Шеффер [16], М. Р. Лупул [17], Р. Л. Хінтер та Дж. Мохорук [18], Л. Грекуль та Л. Ледоховська [19], М. Федунків [20] та ін.

Метою статті є дослідження такого явища, як діаспора, виявлення форм збереження національної ідентичності членів української діаспори, аналіз способів взаємовпливу української діаспори та України.

Виклад основного матеріалу. Сучасні проблеми глобалізації, які характеризуються розмиванням кордонів, стандартизацією економічних процесів, уніфікацією законодавства, зближенням та зміною культур різних країн, призводять до того, що людина втрачає життєву опору й у пошуках себе звертається за допомогою та підтримкою до певної етнічної групи, з якою себе ідентифікує. В іноетнічних державах такою опорою стає діаспора.

Діаспори зазвичай виникали внаслідок насильницького виселення, війни, евакуації, втечі від політичних переслідувань та різних виявів дискримінації. Причинами утворення діаспор ставали також певні економічні процеси, зокрема, трудова міграція.

Але «емігранти», «переселенці», «біженці» не завжди об'єднуються в діаспори. На думку В. Попкова, якісні зміни «маси» мігрантів відбуваються тоді, коли вони стають самодостатнім соціальним організмом, із своєю структурою, створеною інфраструктурою, виникненням різних форм ідентичностей [3, с. 49–50]. Цю ж ідею продовжує М. Шульга, зазначаючи, що з часом утверджується мультикультурна модель, що передбачає збереження і відтворення своєї культури, мови, релігії, соціокультурних моделей поведінки і спілкування тих суспільств, звідки вони прибули [13, с. 304]. На сьогодні діаспора (з грец. – «розсіяння») у широкому сенсі розуміється як розселення значної

частини представників народу у вигляді етнічних спільнот за межами країни походження основного етносу [2, с. 56]. За визначенням О. В. Ясь, діаспора – це, по перше, частина певної етнічної спільноти (народу), що постійно проживає поза межами історичної батьківщини в іноетнічному чи інонаціональному середовищі на правах або зі статусом національно-культурної меншини, по-друге, етнічна меншина, яка зберігає зв'язок зі своєю батьківщиною, національні традиції тощо [21, с. 398]. М. Алієва пропонує таке визначення діаспори – «це частина етносу, яка внаслідок різних історичних обставин опинилася поза межами своєї етнічної батьківщини (поза ареалом розселення власного народу), але при цьому зберігає свою етнічну та релігійну ідентичність, уявлення про наявність спільного історичного походження, спільність інтересів, культурних цінностей, прагнень та громадську солідарність» [1, с. 68].

Вважається, що національна (етнічна) група може бути визначена як діаспора, якщо вона має певні відмінності. Так, У. Сафран [14, с. 141] виокремлює такі характеристики: розсіяність із першопочаткового центру в крайньому разі у двох периферійних місцях; наявність та підтримка колективної пам'яті або міфу про першобатьківщину, які включають географічне розташування, історичну версію, культурні досягнення та культурних героїв; віра, що вони не є і не будуть повністю прийняті новою країною. Почуття відчуженості може бути пов'язане із певними соціальними факторами, наприклад, з дискримінацією або «другосортним» статусом представників тієї чи іншої групи; вбачання першобатьківщини як місця неминучого повернення (В. Тишков додає до цієї характеристики відчуття ностальгії, віри в батьківщину предків як в ідеальний дім, куди рано чи пізно можна повернутися [4, с. 52]); вірність підтримці або відновленню цієї батьківщини. Члени діаспори переконані, що мають колективно слугувати збереженню або відновленню своєї першобатьківщини, її процвітанню і безпеці, наявність групової солідарності та почуття зв'язку з першобатьківщиною. Г. І. Луцишин додає до характеристик діаспори ще й наявність інститутів, спроможність забезпечити збереження та розвиток діаспори, а також співпрацю не тільки з державою титульної нації, а й з державними інститутами країни проживання [11, с. 253].

Найважливішою ознакою діаспори є самоідентифікація її членів з етнічною батьківщиною. До цього можна додати ідею Ю. В. Фоканова, який вважає, що діаспора неможлива без такого поняття як «діаспоральна свідомість», яке представляє собою комплекс психологічних установок, що формують уявлення про себе як про «чужих» на території нового розселення, які ніколи не зможуть асимілюватися і єдиним порятунком яких є згуртованість навколо рідної культури, уявлення про яку зазвичай ідеалізоване [22, с. 288].

Отже, визначаючи діаспору, можна виокремити її утворюючі та похідні ознаки. Перші передбачають, що етнічна спільнота виникає за межами своєї батьківщини внаслідок різного роду міграцій і з причин небажання (неможливості) повністю асимілюватися в іноетнічних суспільствах зберігає свою етнічну ідентичність (культуру, мову, традиції тощо). Похідними ознаками є поява інститутів задля збереження, відтворення та розвитку діаспори, виникнення взаємодій з країною проживання та країною-першобатьківщиною.

Діаспори відіграють дуже важливу роль в етнонаціональних процесах суспільства. Основними їх функціями є культурна, захисту і підтримки, соціальна, економічна, політична. Зміст цих функцій розкрито в роботі А. М. Василенка [2, с. 57]. Культурна передбачає активну участь у підтримці, розвитку й зміцненні духовної культури свого народу, культивування національних традицій і звичаїв, підтримку культурних зв'язків зі своєю історичною батьківщиною; захист соціальних прав представників свого етносу та підтримку й допомогу в професійному самовизначенні, участі у житті як країни походження, так і країни, яка прийняла діаспору; соціальна – допомогу в соціалізації членів спільноти, відтворення громади; економічна означає здійснення економічних завдань (розвиток форм економічної діяльності, в яких реалізуються специфічні види виробництва народних ремесел, товарів народного споживання); політична функція полягає в лобіюванні можливості отримання як додаткових для свого народу, так і особливих гарантій для його ефективного розвитку, а також у розширенні повноважень на міжнародній арені, у створенні (за необхідності) опозиції панівному режиму, організації сил для боротьби із супротивними їм політичними силами.

Українська діаспора є однією з найбільших у світі. За даними Світового конгресу українців її чисельність становить до 20 млн осіб [23]. Головною характеристикою належності до української діаспори слід вважати самоідентифікацію закордонних українців. Потрапляючи до іноетнічного оточення, українці підпадають під процеси культурної асиміляції. Засобом збереження своєї ідентичності є етнічна консолідація [24, с. 121], тобто здатність групи об'єднуватися в межах даної спільноти, зберігати свій національний вигляд, побут, традиції і звичаї, рідну мову, релігію і культуру.

Розгорнуте визначення української діаспори дав А. М. Василенко, який визначає її як сукупність осіб українського походження, що проживають за межами України, які визнають Україну своїм місцем етнічного походження, у нових місцевостях свого перебування прагнуть зберегти етнічну ідентичність, культурне надбання та мають певні соціальні інститути для підтримання й розвитку своєї общини й підтримують зв'язки з Україною [25].

Однією з найбільших і найвпливовіших є українська діаспора в Канаді. Вона утворилася наприкінці XIX ст. унаслідок економічної та політичної

міграції українців заходу країни. Сьогодні чисельність канадських українців становить близько 1,2 млн осіб. Вони не втратили своєї національної свідомості і намагаються зберегти свою мову, культуру, традиції та звичаї. Прикладами цього є музичні та танцювальні етноколективи, музеї українського побуту (зокрема, музей просто неба у Альберті «Село україно-канадської культурної спадщини», в якому відтворено побут першої хвилі еміграції до Канади). Для популяризації національних свят, таких як День Незалежності України, День української мови та писемності представниками діаспори влаштовуються різні заходи – хода вишиванок, концерти, виставки тощо. На Великдень українська діаспора знайомить жителів Канади з розписуванням писанок. У Канаді активно розвиваються ЗМІ української діаспори, яких налічується близько 600.

Канадська українська діаспора активно інтегрується в політичне життя країни, як зазначає Т. Кузьміна [26]. У сільських районах діаспора досить часто контролює виборні та адміністративні посади. За голоси українців у Канаді ведеться боротьба. Це зумовлено тим, що вплив цієї етнічної спільноти більше, аніж будь-якої іншої східноєвропейської етнічної групи. Представники української спільноти в Канаді змогли не тільки зберегти свою самобутність, успішно інтегрувавшись в іноетнічне суспільство, а, як зазначає А. М. Василенко, стати надійним партнером України у вдосконаленні зовнішньополітичних позицій [9, с. 287]. Так, завдяки зусиллям української діаспори Канада однією із перших країн визнала незалежність України і стала її офіційним стратегічним партнером, надаючи вагому підтримку з багатьох питань. Пріоритетними сферами діяльності співробітництва й допомоги Україні з боку Канади стали основні галузі життєдіяльності країни, включаючи державне управління, законодавство і юриспруденцію.

Еміграція українців до США почалася наприкінці ХІХ ст. Зараз чисельність українців та осіб українського походження у Сполучених Штатах становить близько 970 тис. осіб (за неофіційними даними – близько 1,5 млн). Українці в діаспорі намагаються зберігати у своєму середовищі національну самобутність: рідну мову (хоча й не всі користуються нею в побуті), звичаї, культурні, мистецькі та побутові традиції та ін. Збереженню та популяризації українського мистецтва в діаспорі слугують й українські музеї.

Але роль діаспори останнім часом не обмежується лише культурно-національним розвитком. Вони утворюють громадські організації, політичні партії, друковані засоби масової інформації та Інтернет-видання. Громадські організації мають досить потужний потенціал щодо формування основних напрямів презентації українського етносу в американському полікультурному середовищі, а також у генеруванні основних форм співпраці з історичною батьківщиною. Найвідомішими у Сполучених Штатах є такі українські організації, як

Український конгресовий комітет, Український народний союз Америки, Українська національна інформаційна служба та ін.

Ті зусилля, яких докладає українська діаспора для збереження своєї ідентичності, потребують розуміння та підтримки з боку країни-першобатьківщини. Зі свого боку Україна також зацікавлена у взаємодії зі своїми співвітчизниками, які проживають за межами країни свого етнічного походження. Взаємодія держав з діаспорами, на думку О. С. Лозовицького, представлена такими моделями – репатріаційна, прагматична, патерналістська [7]. Перша стосується тих діаспор, які були насильно переселені, евакуйовані, і концентрується на поверненні співвітчизників на історичну батьківщину. Прагматична модель заснована на одержанні вигод різного роду від діаспори. Патерналістська припускає надання різного роду пільг і преференцій співвітчизникам, гарантію захисту їх прав і інтересів.

На жаль, досить часто співпраця держави з діаспорою має прагматичний характер. Особливо це стосується взаємодії з сильними діаспорами, що знаходяться в розвинутих в економічному, політичному та соціальному сенсі іноетнічних суспільствах. Уряди багатьох країн ставлять собі за мету мобілізувати діаспору шляхом активного використання людського, соціального, культурного потенціалу.

Останнім часом нашою державою приділяється все більше уваги розвитку діаспори: створюються спеціалізовані комітети, комісії щодо задоволення національно-культурних, мовних потреб українців, які проживають за межами нашої країни. У травні 2018 р. український Уряд затвердив Державну програму співпраці із закордонними українцями на період до 2020 р. [27]. Програма спрямована на збереження національної самобутності, а її реалізація сприятиме задоволенню національно-культурних і мовних потреб закордонних українців, має забезпечувати використання потенціалу української діаспори для формування позитивного іміджу України у світі, просування її економічних інтересів, популяризацію української мови та культури. Зазначені у програмі заходи передбачають співпрацю за такими основними напрямками: посилення протидії антиукраїнській пропаганді та утвердження позитивного іміджу України, задоволення науково-освітніх потреб закордонних українців, сприяння збереженню та розвитку української мови, задоволення культурних потреб закордонних українців та збереження культурної спадщини, поглиблення співпраці із закордонними українцями у сфері національно-патріотичного виховання.

Висновки. Становище, в якому перебувають та перебували діаспори, досить складне. Це зумовлюється тим, що одними з головних труднощів є уміння членів діаспори не піддатися повній асиміляції, не розчинити себе в культурі іншої країни, зберегти свою етнічну ідентичність. Яскравими прикладами

збереження культури своєї нації в іноетнічному середовищі є феномен української діаспори в Канаді та Сполучених Штатах Америки. Основними формами самозбереження є культурні (державні, національні та релігійні свята, фестивалі, музеї, бібліотеки тощо), освітні (створення україномовних шкіл, в університетах – факультетів, дисциплін з українознавства), медійні (створення та функціонування різних видів засобів масової інформації), політичні (створення політичних партій, груп тиску, громадських організацій). Досить тісним є взаємозв'язок діаспори та країни-першобатьківщини. Закордонні українці створюють певний імідж титульної держави, укріплюють її зовнішньополітичні позиції на світовій арені. Україна, у свою чергу, намагається всіляко підтримувати своїх співвітчизників за кордоном щодо задоволення ними своїх культурних, соціальних та політичних потреб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алієва М. Діаспора: історія, історіографія та спроба уточнення значення поняття. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2006. Вип. 86. С. 63–68.
2. Василенко А. М. Історико-правове розуміння діаспор та національних меншин. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наук. праць*. 2008. Вип. 39. С. 56–63.
3. Попков В. Феномен етнічних діаспор. Москва: ИС РАН, 2003. 340 с.
4. Тишков В. А. Исторический феномен диаспоры. *Этнографическое обозрение*. 2000. №2. С. 46–63.
5. Тишков В. А. Увлечение диаспорой (о политических смыслах диаспорального дискурса). *Диаспоры*. 2003. №2. С. 160–183.
6. Астварцатурова М. А. Диаспоры: этнокультурная идентичность национальных меньшинств. *Диаспоры*. 2003. №2. С. 184–200.
7. Лозовицький О. С. Діаспори в сучасному світі: чинник зовнішньої політики чи важіль впливу держави. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lozovitskiy.pdf> (дата звернення: 07.02.2020).
8. Біловус Л. І. Роль українців США в утвердженні державності України (на матеріалах україномовної періодики діаспори). *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 128. С. 93–96.
9. Василенко А. М. Етапи розвитку української діаспори в Канаді: історико-правовий аналіз. *Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць*. 2012. Вип. 64. С. 287–296.
10. Євтух В., Ковальчук О., Попок А., Трошинський В. Українська етнічність поза межами України. *Народна творчість та етнографія*. 2010. №4. С. 5–20.
11. Луцишин Г. І. Українська діаспора: новітні тенденції впливу на процес національної консолідації. *Вісник ДАККіМ. Серія: Політологія*. 2013. № 1. С. 252–256.

12. Мамсдов И. М. Украинская диаспора Канады: история и современность. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ukrainskaya-diaspora-kanady-istoriya-i-sovremennost> (дата обращения: 10.02.2020).
13. Шульга М. Міграційні загрози скорочення населення України. *Українське суспільство 1994–2004: Моніторинг соціальних змін*. Київ: Інститут соціології НАН України, 2004. С. 302–312.
14. Сафран У. Сравнительный анализ диаспор. Размышления о книге Р. Козна «Мировые диаспоры». *Диаспоры*. 2004. №4. С.138–163.
15. Safran W. Diasporas in the contemporary world. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 2010. Vol. 31, Issue 2. P. 215–217.
16. Sheffer G. Integration impacts on Diaspora – homeland relations. *Diaspora Studies*. 2013. Vol. 6, Issue 1. P. 13–30.
17. Lupul M. R. The politics of multiculturalism: a Ukrainian-Canadian memoir. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press, 2005. xvii, 508 p.
18. Re-imagining Ukrainian Canadians: history, politics, and identity / edited by Rhonda L. Hinther and Jim Mochoruk. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press, 2011. x, 482 p.
19. Unbound: Ukrainian Canadians writing home / edited by Lisa Grekul and Lindy Ledohowski. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press, 2016. xiv, 152 p.
20. Fedunkiiv M. Ukrainian americans. URL: <https://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html> (accessed: 10.02.2020)
21. Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наук. думка, 2004. Т. 2. 518 с.
22. Фоканов Ю. В. Диаспора: к вопросу о концептуализации понятия в условиях глобализации. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*. 2008. С. 284–289. URL: [https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/26\(60\)/fokanov_26_60_284_289.pdf](https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/26(60)/fokanov_26_60_284_289.pdf) (дата обращения: 10.02.2020).
23. Офіційний сайт Світового Конгресу Українців. URL: <http://www.ukrainianworldcongress.org/news.php/group/1/lang/ua> (дата звернення: 10.02.2020)
24. Чернова К. О. Національна діаспора та глобалізаційні процеси. *Український соціум*. 2006. №6 (17). С. 117–122.
25. Василенко А. М. Українська діаспора в державі Канада: історико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2011. 21 с.
26. Кузьмина Т. Р. Роль национальных диаспор в политической жизни современной Канады на примере украинской диаспоры. URL: <https://rusus.jes.su/s207054760004696-2-1/>. (дата обращения: 10.02.2020).
27. Про затвердження Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2020 року. Постанова Кабінету Міністрів України №344 від 20 травня 2018 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-spivpraci-iz-zakordonnimi-ukrayincyami-na-period-do-2020-roku> (дата звернення: 10.02.2020).

REFERENCES

1. Aliieva, M. (2006). Diaspora: istoriia, istoriografii ta sprobа utochnennia znachennia poniattia (Diaspora: history, historiography and attempt to clarify the meaning of the concept). *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriia – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. History*, 86, 63–68 [in Ukrainian].
2. Vasylenko, A. M. (2008). Istoryko-pravove rozuminnia diaspor ta natsionalnykh menshyn (Historical and legal understanding of diasporas and national minorities). *Aktualni problemy derzhavy i prava: zbirnyk nauk. prats – Actual problems of the state and law: collection of scientific works*, 39, 56–63 [in Ukrainian].
3. Popkov, V. (2003). *Fenomen jetnicheskikh diaspor* (The phenomenon of ethnic diasporas). Moskva: IS RAN [in Russian].
4. Tishkov, V. A. (2000). Istoricheskij fenomen diaspor (The historical phenomenon of the diaspora). *Jetnograficheskoe obozrenie – Ethnographic Review*, 2, 46–63 [in Russian].
5. Tishkov, V. A. (2003). Uvlечenie diasporoj (o politicheskikh smyslah diasporal`nogo diskursa) (Passion for the diaspora (on the political meanings of the diasporal discourse)). *Diaspory – Diasporas*, 2, 160–183 [in Russian].
6. Astvarcaturova, M. A. (2003). Diaspory: jctnokul`turnaja identichnost` nacional`nyh men`shinstv (Diasporas: ethnocultural identity of national minorities). *Diaspory – Diasporas*, 2, 184–200 [in Russian].
7. Lozovytskyi, O. S. *Diaspory v suchasnomu sviti: chynnyk zovnishnoi polityky chy vazhil vplyvu derzhavy*. Retrieved from <http://www.academy.gov.ua/cj/cj14/txts/Lozovitskiy.pdf>. [in Ukrainian].
8. Bilovus, L. I. (2018) Rol ukraintsiv SSHa v utverdzheni derzhavnosti Ukrainy (na materialakh ukrainomovnoi periodyky diaspor) (The Role of US Ukrainians in strengthening Ukrainian statehood (based on Ukrainian-language diaspora periodicals)). *Hileia: naukovyi visnyk – Gileia: a scientific bulletin*, 128, 93–96 [in Ukrainian].
9. Vasylenko, A. M. (2012). Etapy rozvytku ukraïnskoi diaspori v Kanadi: istoryko-pravovyi analiz (Stages of Ukrainian diaspora development in Canada: A historical and legal analysis). *Aktualni problemy derzhavy i prava: zbirnyk naukovykh prats – Actual problems of the state and law: a collection of scientific works*, 64, 287–296 [in Ukrainian].
10. Yevtukh, V., Kovalchuk, O., Popok, A. & Troshchynskyi, V. (2010). Ukrainska etnichnist poza mezhamy Ukrainy (Ukrainian ethnicity outside Ukraine). *Narodna tvorchist ta etnografii – Folk creativity and ethnography*, 4, 5–20 [in Ukrainian].
11. Lutsyshyn, H. I. (2013). Ukrainska diaspora: novitni tendentsii vplyvu na protses natsionalnoi konsolidatsii (The Ukrainian diaspora: recent trends in influencing national consolidation). *Visnyk DAKKiM. Seriiia Politolohiia – Herald DAKKiM. Political Science Series*, 1, 252–256 [in Ukrainian].
12. Mamedov, I. M. Ukrainskaja diaspora Kanady: istorija i sovremennost` (The Ukrainian diaspora of Canada: history and present). Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/ukraïnskaya-diaspora-kanady-istoriya-i-sovremennost> [in Russian].

13. Shulha, M. (2004). *Mihratsiini zahrozy skorochennia nasclennia Ukrainy (Migration threats of population decline in Ukraine)*. *Ukrainske suspilstvo 1994–2004: Monitorynh sotsialnykh zmin (Ukrainian Society 1994–2004: monitoring social change)*, pp. 302–312. Kyiv: Instytut sotsiologhii NAN Ukrainy [in Ukrainian].
14. Safran, U. (2004). *Sravnitel'nyj analiz diaspor. Razmyshlenija o knige R. Kojena «Mirovyje diaspory» (Comparative analysis of diasporas. Reflections on the book of R. Cohen «World Diasporas»)*. *Diaspory – Diasporas*, 4, 138–163 [in Russian].
15. Safran, W. (2010). *Diasporas in the contemporary world*. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 31(2), 215–217.
16. Sheffer, G. (2013). *Integration impacts on Diaspora – homeland relations*. *Diaspora Studies*, 6(1), 13–30.
17. Lupul, M. R. (2005). *The politics of multiculturalism: a Ukrainian-Canadian memoir*. Edmonton: Canadian Institute of Ukrainian Studies Press.
18. Hinthér, R. L. & Mochoruk, J. (Eds.) (2011). *Re-imagining Ukrainian Canadians: history, politics, and identity*. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press.
19. Grekul, L. & Ledohowski, L. (Eds.) (2016). *Unbound: Ukrainian Canadians writing home*. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press.
20. Fedunkiw, M. *Ukrainian americans*. Retrieved from <https://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
21. *Entsyklopediia istorii Ukrainy (Encyclopedia of history of Ukraine): u 10 t. Vol. 2 (2004) / redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in.; Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy*. Kyiv: Nauk. Dumka [in Ukrainian].
22. Fokanov, Ju.V. (2008). *Diaspora: k voprosu o konceptualizacii ponjatija v uslovijah globalizacii (Diaspora: on the conceptualization of a concept in the context of globalization)*. *Izvestija Rossijskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A. I. Gercena – Bulletin of the A. I. Herzen Russian State Pedagogical University*, 284–289 Retrieved from [https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/26\(60\)/fokanov_26_60_284_289.pdf](https://lib.herzen.spb.ru/media/magazines/contents/1/26(60)/fokanov_26_60_284_289.pdf) [in Russian].
23. *Ofitsiyni sait Svitovoho Konhresu Ukraintsiv (The official site of the World Congress of Ukrainians)*. Retrieved from <http://www.ukrainianworldcongress.org/news.php/group/1/lang/ua> [in Ukrainian].
24. Chernova, K. O. (2006). *Natsionalna diaspora ta hlobalizatsiini protsesy (National diaspora and globalization processes)*. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, 6(17), 117–122 [in Ukrainian].
25. Vasylenko, A. M. (2011). *Ukrainska diaspora v derzhavi Kanada: istoryko-pravovyi aspekt (Ukrainian diaspora in Canada: historical and legal aspects): Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
26. Kuz'mina, T. R. *Rol' nacional'nyh diaspor v politicheskoi zhizni sovremennoj Kanady na primere ukrainskoj diaspory (The role of national diasporas in the political life of modern Canada on the example of the Ukrainian diaspora)*. Retrieved from <https://rusus.jes.su/s207054760004696-2-1/> [in Russian].
27. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy spivpratsi iz zakordonnyimi ukraintsiamy na period do 2020 roku (On approval of the State program for cooperation with foreign*

Ukrainians for the period up to 2020). Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №344 vid 20 travnia 2018 r. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-programi-spivpraci-iz-zakordonnimi-ukrayincyami-na-period-do-2020-roku> [in Ukrainian].

Подкуркова Ирина Валерьевна, кандидат социологических наук, доцент, доцент кафедры социологии и политологии Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, Харьков, Украина

Гой Анна Владимировна,
курсант Института подготовки юридических кадров для СБУ
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,
Харьков, Украина

ФЕНОМЕН УКРАИНСКОЙ ДИАСПОРЫ: ПРОБЛЕМА СОХРАНЕНИЯ ЭТНИЧЕСКОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ И РАЗВИТИЯ

Рассмотрены понятие и основные характеристики феномена диаспоры. Раскрыто содержание основных функций диаспоры в этнонациональных процессах общества. Представлены модели взаимодействия государства с диаспорами. Приведены формы сохранения этнической идентичности зарубежных украинцев на примере диаспор Канады и США.

Ключевые слова: диаспора, этническая идентичность, национальное сознание, зарубежные украинцы, украинская диаспора.

Pidkurkova Iryna Valeriivna, Ph.D. (Sociological Science), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sociology and Political Sciences, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

Goy Anna Volodymyrivna,
cadet Juridical Personnel Training Institute for the Security Service of Ukraine,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

THE PHENOMENON OF THE UKRAINIAN DIASPORA: THE PROBLEM OF PRESERVING ETHNIC IDENTITY AND DEVELOPMENT

Problem setting. Ethnic communities such as the diaspora are formed on the basis of national consolidation processes far from the historical homeland. The main question they need

to address is how to successfully integrate into an innocent ethnic environment while maintaining their identity? The study of the phenomenon of the ukrainian diaspora is quite relevant. First, ways of preserving and developing ethnic identity in a non-ethnic environment are needed. Secondly, it is important to find out the role of the diaspora in the life of the ukrainian people and to analyze the mechanisms of Ukraine's support for its compatriots abroad.

Recent research and publications analysis. The current stage of the diaspora phenomenon is being studied in many directions: the definition of the concept, its analysis as a historical phenomenon, typology and functions of diasporas, social life of the ukrainian diaspora, tendencies of its development.

Paper object. Investigation of such phenomenon as diaspora, identification of forms of preservation of national identity of members of ukrainian diaspora, analysis of ways of mutual influence of ukrainian diaspora and Ukraine.

Paper main body. Diasporas usually arose from forced evictions, war, evacuation, escape from political persecution and various forms of discrimination. The reasons for the formation of diasporas were also certain economic processes, in particular, labor migration.

The Diaspora is a part of an ethnic group that, due to different historical circumstances, has found itself outside its ethnic homeland, but retains its ethnic and religious identity, the idea of a common historical origin, a common interest, cultural values, aspirations and social solidarity. Formative and derivative features of the diaspora can be distinguished. The first assumes that this ethnic community emerges outside its homeland as a result of various migrations and, due to its unwillingness (inability) to fully assimilate into non-ethnic societies, retains its ethnic identity (culture, language, traditions, etc.). The derivative features are the emergence of institutions for the preservation, reproduction and development of the diaspora, the emergence of interactions with the country of residence and the country of origin.

Diasporas play a very important role in the ethno-national processes of society. Their main functions are cultural, protection and support, social, economic, political.

The ukrainian diaspora is one of the largest in the world. According to the World Congress of Ukrainians, its number is up to 20 million people. The largest number of foreign ukrainians are located in Canada and the United States. These powerful and influential diasporas not only retain their ethnic identity, but also help Ukraine by creating a dignified image and promoting its interests in the world.

Conclusions of the research The situation in which the diasporas are and is quite difficult. This is due to the fact that one of the main difficulties is the ability of members of the diaspora not to undergo complete assimilation, to dissolve themselves in the culture of another country, to preserve their ethnic identity. The main forms of identity preservation are cultural, educational, media, and political. There is a close relationship between the diaspora and the homeland.

Keywords: diaspora, ethnic identity, national consciousness, foreign ukrainians, ukrainian diaspora.

